ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SET100

The factors that influence of earnings management of listed companies on The Stock Exchange of Thailand, SET100 index group

Received 17 February 2022
Revised 21 February 2022
Accepted 25 April 2022

วัสสรา หัตถะกิจ[1] และเกษศิณี ตั้งอั้น[2]
มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ[1], มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์[2]
Vassara Hattakit[1] and Ketsinee Tangan[2]
Bangkok Suvarnabhumi University[1], Kasetsart University[2]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SET100 โดยทำการศึกษาในช่วงปี 2560 - ปี 2562 รวมระยะเวลา 3 ปี กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน ทั้งหมด 34 บริษัท โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในการศึกษามีเงื่อนไขดังนี้ 1) ไม่รวมกลุ่มตัวอย่างที่มีงบการเงินที่ไม่สมบูรณ์ บริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการหรือถูกถอนจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน 2) เป็นบริษัทที่มีวันรอบระยะเวลาบัญชี ณ วันที่ 31 ธันวาคม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถเปรียบเทียบได้ ข้อมูลทั้งหมดได้รวบรวมจากฐานข้อมูล การบริการระบบข้อมูลตลาดหลักทรัพย์ฉบับออนไลน์ (SETSMART) ที่อยู่ในรูปแบบรายงาน 56-1 และรายงานประจำปีของบริษัท ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระ ผลการวิจัยพบว่า ค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) และขนาดของกิจการ (SIZE) มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อการจัดการกำไรภายใต้รายการคงค้างที่อยู่ภายในดุลยพินิจของผู้บริหาร (DA) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) อัตราการเจริญเติบโตของยอดขาย (GROWTH) ความเสี่ยงทางการเงิน (LEV) ไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรภายใต้รายการคงค้างที่อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหาร (DA)

คำสำคัญ: การจัดการกำไร, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, SET100

Abstract

This study aims to analyze the factors influencing earnings management of companies listed on The Stock Exchange of Thailand, SET100 index group, by studying during 2017-2019 total period 3 years. The sample consisted of 34 companies. The study had the following conditions: 1) Excluding the sample with incomplete financial statements, listed companies in the process of rehabilitation or being withdrawn form SET and companies in the financial industry 2) A company with end of accounting period as of December 31. All information has been collected from the online stock market information system (SETSMART) in the form of 56-1 and annual report. Data were processed and analyzed by descriptive statistic and Multiple regression. The results showed that Management's compensation (COM) and size of business (SIZE) have a positive influence on the earnings management under the discretion accruals (DA) based on the hypothesis. Cash flow from operating activities (CFO) Return on total assets (ROA) Sales growth rate (GROWTH) Financial risk (LEV) has no influence on earnings management under discretion accrual (DA).

Keywords: Earnings Management, The Stock Exchange of Thailand, SET100

บทนำ

งบการเงินถือเป็นภาษาทางธรุกิจที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูล ผลการดำเนินงานของบริษัท โดยเฉพาะข้อมูลด้านตัวเลขด้านกำไร ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม เช่น นักลงทุนหน่วยงานของรัฐ พนักงาน ดังนี้ข้อมูลทางบัญชีจะต้องเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพ โดยสามารถเข้าใจได้ มีความเชื่อถือได้ มีความเกี่ยวข้องกันหและสามารถเปรียบเทียบกันได้ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน อย่างไรก็ตามตัวเลขที่ปรากฏอยู่ในงบการเงินนั้นมาตรฐานรายงานทางการเนิงได้ยืดหยุ่นให้ผู้บริหารบริษัทสามารถเลือกใช้นโยบายทางการบัญชี เพื่อใช้เป็นเทคนิคในการคำนวณตัวเลขกำไรให้ต่ำ หรือสูงตามเป้าหมายที่ต้องการโดยถือว่าเป็นการใช้ดุลยพินิจที่ไม่ขัดต่อมาตรฐานรายงานทางการเงิน แต่ถือว่าเป็นการแทรกแซงการนำเสนอข้อมูลทางบัญชีที่ส่งผลทำให้ตัวเลขในงบการเงินนั้นเปลี่ยนแปลงไปซึ่งจะส่งให้เกิดความเข้าใจผิดของผู้ใช้งบการเงินที่เรีย กว่า การจัดการกำไร (Earnings Management: EM)

การที่กิจการจ้างผู้บริหารมาปฏิบัติงานในนามของตน และมอบอำนาจการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรในการดำเนินการโดยคาดหวังว่าผู้บริหารจะดำเนินงานเพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้รับประโยชน์สูงสุดตามทฤษฎี วิธีที่ผู้ถือหุ้นนิยมใช้กระตุ้นผู้บริหารให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของตนคือการเพิ่มค่าตอบแทนเป็นเงินโบนัสแก่ผู้บริหาร ฐานการคำนวณเงินโบนัสนั้นอาจใช้กำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน ส่วนแบ่งทางการตลาด ประสิทธิภาพการผลิต หรือใช้ราคาตลาดของหุ้น การใช้กำไรสุทธิเป็นฐานคำนวณโบนัสนั้นก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการจัดการกำไร วิธีการจัดการกำไรให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงนั้นอาจทำโดยใช้เกณฑ์คงค้าง ความสัมพันธ์

ของแรงจูงใจที่มีต่อการจัดการกำไรในแต่ละประเทศนั้นจะแตกต่างกันด้วยบริบททางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองโดยเฉพาะในด้านการจัดหาเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ ตลอดจนการทำสัญญาต่าง ๆ และด้านกฎหมาย หรือระเบียบวิธีที่กำหนดขึ้น นอกจากนี้ ปัจจุบันกลไกการกำกับดูแลกิจการ มีนัยสำคัญมากกับบริษัทในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา เพราะจะสามารถดึงดูดแหล่งเงินทุนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับบริษัทได้ ด้วยความน่าเชื่อถือในรายงานการเงิน แต่ประสิทธิภาพของกลไกลการกำกับดูแลที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารกำไรนั้น จะขึ้นอยู่กับบริบทของประเทศและปัจจัยต่าง ๆ เช่น แรงจูงใจ โครงสร้างผู้ถือหุ้น คณะกรรมการบริษัท วัฒนธรรม สังคม การเมืองของแต่ละประเทศ (Selahudin et al., 2014)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วจะเห็นได้จากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่รายงานโดยธนาคารแห่งประเทศไทยจากปี 2560 - ปี 2562 เงินลงทุนในปี 2560 รวมมูลค่า 106,540 ล้านบาท และปี 2562 มีเงินลงทุนรวม 506,230 ล้านบาท ซึ่งมีทิศทางที่เพิ่มขึ้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) อย่างไรก็ตามตลาดทุนในประเทศไทยก็ยังมีความกังวลในด้านความไม่โปร่งใส และความน่าเชื่อถือทางด้านการเงินเนื่องจากตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่เป็นแนวปฏิบัติของบริษัทในการบันทึกรายการที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนการทำธุรกรรมทางการเงินเกี่ยวกับรายการต่าง ๆ ของบริษัท และนำไปสู่การสื่อสารการเปิดเผยข้อมูลด้านตัวเลขในงบการเงินนั้น มีทางเลือกหลายทาง เพื่อให้เหมาะสมกับบริษัทที่ตนเองประกอบธุรกิจ ซึ่งทำให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลในงบการเงินนำทางเลือกเกี่ยวกับแนวปฏิบัติหรือช่องว่างดังกล่าวที่มีอยู่มาเป็นเทคนิค เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตน ตลอดจนกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ได้รับประโยชน์ เช่น กลุ่มทีมงาน และพวกพ้อง

แม้ว่าปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้วหลาย ๆ ประเทศจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการกำไรจำนวนมากแต่เนื่องจากขนาดเศรษฐกิจ แนวความคิด วัฒนธรรมที่แตกต่างกับประเทศไทยซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์กับประเทศไทยได้ ประกอบกับผู้วิจัยก็ยังเล็งเห็นความสำคัญว่างานวิจัยด้านนี้ในประเทศไทยยังมีน้อย นอกจากนี้ งานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการจัดการกำไรที่มีการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาเพียงบางเรื่อง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ส่งผลต่อการจัดการกำไรของกลุ่มสถาบันการเงิน ความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนผู้บริหารต่อการจัดการกำไรบริษัทในกลุ่มพลังงานและสาธารณูปโภค ตลอดจนการศึกษาในกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SET100 ก็ยังมีไม่มาก จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SET100 โดยงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาในหลาย ๆ ปัจจัยที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไร และผู้วิจัยคาดหวังว่างานวิจัยนี้จะให้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย และมุมมองที่แตกต่างเพิ่มขึ้นและเป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากงานวิจัยในอดีตเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SET100

สมมติฐาน

ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดกลยุทธ์และนโยบายต่าง ๆ ภายในกิจการ ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจด้านการบริหารกิจการงานต่าง ๆ ของกิจการรวมถึงจัดทำ และนำเสนองบการเงินของกิจการ ผู้บริหารนั้นเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นในการบริหารงานของกิจการซึ่งเป็นไปตามหลักการด้านทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) โดยผู้บริหารนั้นได้รับค่าตอบแทนเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นตัวแทน ดังนั้นผู้บริหารจะเป็นผู้ที่พยายามสร้างมูลค่าสูงสุดให้แก่กิจการก็ต่อเมื่อผู้บริหารได้พิจารณาเห็นว่าสิ่งที่ตนบริหารจัดการที่จะสร้างมูลค่าสูงสุดนั้นเอื้อประโยชน์ต่อตนเอง โดยผู้บริหารนั้นพยายามทำให้ผลดำเนินงานของกิจการที่รายงานผ่านงบการเงิน เป็นไปในทางที่จะได้รับผลตอบแทนสูงสุด โดยที่ผู้บริหารจะไม่ได้คำนึงว่าการกรทำดังกล่าวนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์กับองค์กรอย่างแท้จริงหรือเรียกว่าการจัดการกำไร (Earnings Management) ซึ่งเหตุผลนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Balsum (1998) และ Meek et al. (2007) ที่พบว่า รายการคงค้างที่ใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับค่าตอบแทนผู้บริหารหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้บริหารจะทำการเพิ่มค่าตอบแทนของตนเองผ่านการจัดการกำไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H_1: ค่าตอบแทนผู้บริหารมีอิทธิพลในเชิงบวกกับรายการคงค้างที่อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหาร

กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Cash Flow from Operating : CFO) Eng et al. (2019) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการกระแสเงินสดกับการจัดการกำไรในประเทศจีน พบว่ากระแสเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดการณ์และตั้งสมมติฐานดังนี้

H_2: กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อการจัดการกำไร

กิจการที่มีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Asset : ROA) สูงจะแสดงให้เห็นถึงความสามารถของการบริหารงานของฝ่ายบริหารในการใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่ของกิจการให้เกิดผลกำไร Meek et al. (2007) ได้ทำการศึกษาวิจัยและพบว่าอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์นั้นเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างค่าตอบแทนผู้บริหารกับรายการคงค้างที่อยู่ในดุลยพินิจผู้บริหาร นอกจากนี้ สุคนธ์ทิพ เนตรกาศ (2553) พบว่าผลตอบแทนจากสินทรัพย์นั้นมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรในเชิงบวก ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้หลักการและเหตุผลดังกล่าวตั้งสมติฐานดังนี้

H_3: อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อการจัดการกำไร

อัตราการเจริญเติบโตของยอดขาย Richardson et al. (2005) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับการเติบโตของยอดขายพบว่า รายการคงค้างมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเติบโตของยอดขาย วิชยา สุธีรยงประเสริฐ (2550) ทำการศึกษาวิจัยพบว่าการเติบโตของยอดขายทำให้ความยั่งยืนของรายการกำไรนั้นลดลง เนื่องจากรายการคงค้างมีผลทางบวกกับการเติบโตของยอดขายเมื่อยอดขายปัจจุบันเพิ่มขึ้นส่งผลให้รายการคงค้างปีปัจจุบันเพิ่มแต่ส่งให้กำไรอนาคตลดลง กนกกาญจน์ เรืองปลอด (2555) ทำการศึกษาวิจัยพบว่า

การเติบโตของยอดขายมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายการคงค้างของกิจการ กล่าวคือ การเติบโตของยอดขายเป็นผลมาจากการจัดการกำไร ให้เป็นไปตามทิศทางที่ผู้บริหารต้องการ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานดังนี้

H_4: การเติบโตของยอดขายมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อการจัดการกำไร

ความเสี่ยงทางการเงินเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากข้อตกลงในสัญญาการก่อหนี้ของบริษัท โดยผู้บริหารอาจเลื่อนการปฏิบัติทางบัญชีเพื่อเลื่อนกำไรในอนาคตมาเป็นกำไรปัจจุบัน วัตถุประสงค์เพื่อปรับอัตรา ๆ ส่วนทางการเงิน Ujah and Brusa (2014) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงทางการเงินกับการจัดการกำไรในสหรัฐอเมริกาพบว่า ระดับความเสี่ยงทางการเงินมีผลในทางบวกต่อการจัดการกำไรของบริษัท DeFound and Jiambalvo (1994) ทำการศึกษาและพบว่าบริษัทที่มีการละเมิดสัญญาการชำระหนี้ได้มีการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจผู้บริหาร โดยผู้บริหารจะดำเนินการทำให้กำไรในรอบปัจจุบันเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมติฐานดังนี้

H_5: ความเสี่ยงทางการเงินมีอิทธิพลในเชิงบวกกับการจัดการกำไร

งานวิจัยที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนคณะกรรมการอิสระกับการบริหารกำไรได้แก่ Xie et al. (2003), Klein (2002) และ Chtourou et al. (2001) ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าสัดส่วนกรรมการภายนอกนั้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลย พินิจของฝ่ายบริหาร จากความสัมพันธ์นี้สามารถอธิบายได้ว่ากรรมการที่มาจากภายนอกกิจการนั้นเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการสอบทานการปฏิบัติงานของผู้บริหารของกิจการอย่างเป็นอิสระและสามารถแสดงความเห็นได้อย่างเป็นอิสระ และเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการจัดทำรายงานทางการเงินของกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H_6: สัดส่วนคณะกรรมการอิสระมีอิทธิพลในทางลบต่อรายการการคงค้างภายในดุลพินิจของฝ่ายบริหาร

Nelson et al. (2002) ได้ทำการศึกษาวิจัยพบว่า ขนาดของบริษัทนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการกำไร บริษัทขนาดใหญ่จะมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้สอบบัญชีและอาจมีการต่อรองกับผู้สอบบัญชีให้มีความยืดหยุ่นกับกระบวนการในการทำบัญชีบางอย่างเพื่อเพิ่มหรือลดตัวเลขข้อมูลข้อมูลเกี่ยวกับผลกำไรในงบการเงิน นอกจากนี้ผู้บริหารเป็นผู้มีอิทธิพล ต่อผู้ตรวจสอบภายในซึ่งอาจส่งผลต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบ และพบว่าบริษัทขนาดใหญ่จะพยายามจัดการกำไร เพื่อลดความเสี่ยงทางการเงินลง และนำผลกำไรไปขยายทุนในโครงการต่าง ๆ Bassioung (2016) ได้ศึกษาขนาดของบริษัทที่มีต่อการจัดการกำไรในประเทศอียิปต์ และพบว่า ขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดการณ์และตั้งสมมติฐานดังนี้

H_7: ขนาดของบริษัทมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อการจัดการกำไร

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และมีนัยสำคัญต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อนำไปปรับปรุงนโยบายไปสู่การพัฒนาตลาดทุนไทย และนำไปพัฒนาเพื่อหาแนวทางในการคุ้มครองนักลงทุนในการใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในด้านการลงทุน

2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และมีนัยสำคัญต่อสภาวิชาชีพในประบรมราชูปถัมภ์ ในการกำหนดแนวปฏิบัติด้านนโยบายการบัญชีเพื่อป้องกันการจัดการกำไรที่อาจเกิดขึ้น และใช้การพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงินของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

ทบทวนวรรณกรรม

การจัดการกำไร (Earning Management)

การจัดการกำไร หมายถึง การจัดการกำไรเกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการจัดทำงบการเงินและการจัดการโครงสร้างการรายการทางการเงินเพื่อให้รายงานทางการเงินนั้น สื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียของกิจการใช้ผลการดำเนินงานของกิจการผิดปกติไปจากความจริง หรือเพื่อผลประโยชน์ตามสัญญาที่เกิดขึ้นกับตัวเลขทางบัญชี และผู้บริหารเลือกใช้รายการคงค้างเป็นตัวสะท้อนตัวเลขที่รายงานในงบการเงินเนื่องจากตัวเลขทางการเงินเป็นเหมือนสิ่งที่แสดงมูลค่าของกิจการ (Healy and Wahlen, 1999)

โดยจากสมมติฐานการจัดทำและนำเสนองบการเงินตามกรอบแนวคิดการรายงานทางการเงินระบุว่างบการเงินจะต้องจัดทำขึ้นตามเกณฑ์คงค้าง (Accrual Basis) เพื่อให้รายการทางบัญชีที่เกิดขึ้นนั้นบันทึก และแสดงรายการในงบการเงินตามงวดที่เกี่ยวข้องตามหลักการจับคู่รายการรายได้และค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างรายการกำไรที่แสดงให้เห็นในงบกำไรขาดทุน กับกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นจริงได้เนื่องจากมีการรับหรือจ่ายกระแสเงินสดที่ไม่ตรงกับที่บันทึกตามหลักการรับรู้ตามหลักการรับรู้แบบเกณฑ์คงค้างความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้ เรียกว่า “รายการคงค้าง (Accruals)” ซึ่งรายการคงค้างแบ่งได้ตามความสามารถในการควบคุมของผู้บริหาร ดังนี้

1. รายการคงค้างจากการดำเนินธุรกิจ (Non-discretionary Accruals) คือ รายการคงค้างที่เกิดตามภาวะเศรษกิจ ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ เช่นรายได้จากการขายที่เป็นไปตามภาระเศรษฐกิจ

2. รายการคงค้างเกี่ยวกับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) คือ รายการคงค้างที่ถูกควบคุมโดยฝ่ายบริหารของบริษัทเช่น การเลือกใช้นโยบายค่าเสื่อมราคา การตั้งประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ การตั้งประมาณการหนี้สิน การประมาณอายุการใช้งานและอายุซากของสินทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งอาจเรียกรายการเหล่านี้อีกอย่างหนึ่งว่า รายการคงค้างเกินปกติ (Abnormal Accruals)

Dechow and Skinner (2000) ได้ให้นิยามการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง (Accruals Management) ว่าเป็นการจัดการที่เกี่ยวข้องกับทางเลือกของวิธีการบันทึกบัญชี โดยยังคงอยู่ภายในขอบเขตของหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (Generally Accepted Accounting Principles: GAAP) ในการที่พยายามจะปิดบังผลการดำเนินงานที่แท้จริง นอกจากนี้การจัดการกำไรยังสามารถจัดการผ่านการสร้างรายการทางธุรกิจ (Real activities Manipulation) ซึ่งเป็นวิธีที่กระทบต่อกระแสเงินสดของบริษัท โดยการศึกษาของ Cohen and Zarowin (2010) ชี้ให้เห็นถึงเหตุผล 2 ประการสำหรับผู้บริหารที่เลือกใช้การจัดการกำไรผ่านการสร้างรายการทางธุรกิจมากกว่าผ่านรายการคงค้างเกินปกติ เหตุผลแรก คือ การสร้างรายการทางธุรกิจมีแนวโน้มในการดึงความสนใจการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีหรือจากหน่วยงานกำกับดูแลน้อยกว่าการจัดการผ่านรายการคงค้าง เหตุผลที่สอง คือ การจัดการผ่านรายการคงค้างเพียงอย่างเดียวมีความเสี่ยงมากเกินไป

หรือในกรณีที่ผู้บริหารใช้กลยุทธ์ผ่านรายการคงค้างแล้วกำไรกำไรยังคงต่ำกว่าที่ผู้บริหารต้องการ ผู้บริหารก็ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการจัดการกำไรผ่านการสร้างรายการทางธุรกิจ โดยการจัดการกำไรผ่านการสร้างรายการทางธุรกิจนี้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การลดค่าใช้จ่ายในการวิจัยแลพัฒนา (Reduction of R&D Expenses)

2. การลดค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (Reduction in Selling, General and Administrative Expenditure)

3. การเลื่อนช่วงเวลาของการจำหน่ายสินทรัพย์เพื่อรับรู้กำไรจากการขาย (The Timing of Asset Sales)

4. การพยายามเพิ่มยอดขายโดยการให้ส่วนลดการค้าพิเศษ หรือการผ่อนผันเครดิตทางการค้า (Boost Sales by Offering Deep Discount or More Lenient Credit)

5. การผลิตสินค้าเกินความจำเป็นเพื่อลดต้นทุนขาย (Overproduction to Decrease COGS)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รายการคงค้างเกินปกติ (Abnormal Accruals) เป็นตัวแทนในการจัดการกำไรเพื่อให้ได้กำไรตามเป้าหมายที่ผู้บริหารต้องการ เนื่องจากการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างเกินปกติเป็นวิธีที่ง่ายกว่าเพราะจะไม่กระทบต่อกระแสเงินสดของบริษัทโดยตรงเหมือนกับการจัดการกำไรผ่านการสร้างรายการทางธุรกิจ และเป็นวิธีที่สามารถหลีกเลี่ยงการตรวจพบจากบุคคลภายนอกได้ นอกจากนี้แล้วรายการคงค้างรายการคงค้างยังไม่สะท้อนแค่ทางเลือกของวิธีการทางบัญชี แต่ยังสะท้อนถึงผลการเลือกช่วงเวลาในการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย นโยบายการตัดค่าเสื่อมราคา และการเปลี่ยนนโยบายการบันทึกบัญชีต่าง ๆ

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

ตามแนวคิดของ Jensen และ Meckling ซึ่งได้พัฒนาไว้ในปี ค.ศ. 1976 ตามทฤษฎีตัวแทนมองว่าเจ้าของกิจการนั้นไม่สามารถบริหารงานได้เพียงผู้เดียว ดังนั้นจึงต้องมีบุคคลที่เข้ามาช่วยในการบริหารงานแทนเจ้าของกิจการ ซึ่งทฤษฎีตัวแทนได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นตัวแทนว่าเกิดขึ้น ระหว่างบุคคลสองฝ่าย นั่นคือ ฝ่ายหนึ่งที่มอบอำนาจ คือ ว่าตัวการ (Principal) ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับมอบหมายในการบริหารงานคือ ตัวแทน (Agent) ตราบใดที่ผู้บริหารซึ่งเป็นตัวแทนทำการตัดสินใจลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนให้ได้รับผลสูงสุดจากเงินลงทุน และสร้างผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นตัวการแล้วความสัมพันธ์ของการเป็นตัวแทนระหว่างผู้ถือหุ้นกับผู้บริหารยังคงประสบผลดีต่อเนื่อง แต่หากผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้น กับผู้บริหารไม่สอดคล้องกัน ก็จะส่งผลทำให้เกิดปัญหา การเป็นตัวแทน (Agency) อันเนื่องมาจากผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัว หรือไม่สอดคล้องกัน (ศิลปพร ศรีจั่นเพชร, 2551)

บรรษัทภิบาล (Corporate Governance)

การกำกับดูแลกิจการ คือ การใช้ความสัมพันธ์ในด้านการเข้าไปดูแล การกำหนดมาตรการรวมถึงการตัดสินใจ ของคนในองค์กรให้ทำตามวัตถุประสงค์ ซึ่งทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมายหลัก กลยุทธ์ และนโยบายที่กำหนดไว้แล้ว รวมทั้งการพิจารณาอนุมัติแผน งบประมาณ และคอยควบคุมดูแลติดตามผลจากการรายงานผลการดำเนินงาน

การกำกับดูแลกิจการที่ดีตามหลักปฏิบัตินี้ คือ การกำกับดูแลกิจการที่เป็นไปเพื่อสร้างคุณค่าให้อย่างยั่งยืน นอกเหนือจากการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ลงทุน ซึ่งกรรมการควรกำกับดูแลกิจการนำไปสู่ผล (Governance Outcome) ดังต่อไปนี้

1. สามารถแข่งขันได้และมีผลประกอบการที่ดีโดยคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว (Competitiveness and performance with long-term perspective)

2. ประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรม เคารพสิทธิและมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย (Ethical and responsible business)

3. เป็นประโยชน์ต่อสังคมและพัฒนาหรือลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Good corporate citizenship)

4. สามารถปรับตัวภายใต้ปัจจัยการเปลี่ยนแปลง Corporate resilience)

อัตราความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios)

อัตราความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios) คือ เครื่องมือทางการเงินชนิดหนึ่ง เพื่อช่วยในการประเมินผลการดำเนินงาน จากการนำข้อมูลตัวเลขในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ ซึ่งแบ่งเป็นงบกำไรขาดทุนแบบขั้นตอนเดียว (Single Step) และงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ แบบหลายขั้นตอน (Multiple Step) มาคำนวณหาค่าอัตราส่วนค่าที่ได้เป็นเปอร์เซ็นต์ โดยในแต่ละอัตราส่วนที่นำมาวิเคราะห์หาความสามารถในการทำกำไรนั้น จะบ่งบอกถึงการควบคุมดูแล ประสิทธิภาพของ ผลการดำเนินเนินงานที่ดีหรือไม่ดีในด้านใดซึ่งมีอัตราส่วนในการใช้ ตัววัดผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ประกอบไปด้วย

กำไรต่อหุ้น (EPS : Earnings Per Share) คือ อัตราส่วนที่แสดงกำไรสุทธิที่ผู้ถือหุ้น แต่ละหุ้นจะได้รับจากผลการดำเนินงานของกิจการในปี นั้น ๆ หากกำไรต่อหุ้นมีมูลค่าสูงจะมีผลดี เนื่องจากผู้ถือหุ้นแต่ละรายจะได้รับเงินจากผลกำไรของหุ้นเป็นจำนวนมากในปี นั้นๆ กำไรต่อหุ้นนี้ จะเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้นักลงทุนทราบถึงผลการดำเนินงานของกิจการ และ ตัดสินใจลงทุนกับกิจการ (นุชจรี พิเชฐกุล, 2559)

$$\text{กำไรต่อหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ}}{\text{จำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญที่ถือโดยผู้ถือหุ้น}} \ (\text{บาทต่อหุ้น})$$

อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ (ROA : Return on Asset) คือ อัตราส่วนที่แสดงให้ทราบถึงความสามารถของกิจการในการนำสินทรัพย์รวมทั้งหมดของกิจการ เพื่อทำให้เกิดกำไรสุทธิกลับเข้ามาในกิจการในปีนั้นได้กี่เปอร์เซ็นต์ของสินทรัพย์รวมหากอัตราผลตอบแทนสินทรัพย์สูงจะเป็นผลดีต่อกิจการ เนื่องจากกิจการสามารถนำสินทรัพย์รวมทั้งหมดทำให้เกิดกำไรสุทธิกลับเข้ามาใน กิจการได้มากจะทำให้ทราบว่าปีนั้นกิจการได้รับผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวมเป็นจำนวนมาก อัตราส่วนผลตอบแทนสินทรัพย์นี้หมายถึงผลตอบแทนที่ได้รับจากสินทรัพย์รวมของกิจการ

$$\text{ROA} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \text{x } 100 \ (\%)$$

อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE : Return Owner' Equity) คือ อัตราส่วนที่แสดงให้ทราบถึงความสามารถของกิจการในการนำส่วนของทุนทั้งหมดที่มีในกิจการ นำไปทำกำไรสุทธิกลับเข้ามาในกิจการในปีนั้นได้กี่เปอร์เซ็นต์ของส่วนของทุนทั้งหมด หากผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นสูงจะเป็นผลดีต่อกิจการ เนื่องจากกิจการสามารถนำส่วนของทุนที่มี ไว้เพื่อดำเนินงานไปทำให้เกิดผลกำไรสุทธิกลับมาจะทำ

ให้ทราบว่าปีนั้นกิจการได้รับผลตอบแทนจาก วนของทุนเป็นจำนวนมาก อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นนี้จะแสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนที่กิจการให้กับผู้ถือหุ้นของกิจการ

$$\text{ROE} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ}} \text{x } 100\ (\%)$$

ผลตอบแทนผู้บริหารและกรรมการ (Executive Compensation)

การจ่ายผลตอบแทนให้กับผู้บริหารและกรรมการนั้นกิจการควรตระหนักถึงความสำคัญ ในการพิจารณา ในขั้นตอนก่อนการอนุมัติเพื่อจ่ายผลตอบแทนผู้บริหาร ควรมีการแต่งตั้งและคัดกรองคณะกรรมการเพื่อร่วมกันประชุมพิจารณาลงมติทั้งในความเหมาะสม ยุติธรรม ความโปร่งใส และ ความพึงพอใจของทั้งสองฝ่ายเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์กับกิจการ และผู้ถือหุ้นให้ได้มากที่สุด

ค่าตอบแทนกรรมการ หมายถึง ลักษณะและจำนวนค่าตอบแทนที่จ่ายให้แก่กรรมการ บริษัทแต่ละรายในปีที่ผ่านมาโดยระบุเฉพาะค่าตอบแทนในฐานะที่เป็นกรรมการ หากกรณีที่กรรมการท่านใดได้รับค่าตอบแทนในฐานะผู้บริหารด้วยให้แยกระบุค่าตอบแทนดังกล่าวไว้ใน ค่าตอบแทนในส่วนของผู้บริหาร

Belcher and Atchison (1987) อธิบายว่า ค่าตอบแทนผู้บริหารเปรียบเสมือเหรียญที่มีสองด้าน โดยด้านหนึ่งเป็นรายได้ของพนักงานรวมถึงผู้บริหารที่รับจ้างดำเนินการบริหารงานในกิจการและอีกด้านหนึ่งนั้นเป็นต้นทุนของกิจการ ซึ่งสิ่งที่จ่ายเป็นค่าตอบแทนให้กับบุคคลเหล่านั้น เรียกว่าค่าจ้างหรือเงินเดือน อาจใช้คำว่าค่าตอบแทนเพื่อแทนค่าจ้างรูปแบบต่างๆ เช่นตัวเงินผลประโยชน์และรางวัลที่ไม่ใช่เงิน ซึ่งอาจแบ่งประเภทเป็น 1. ค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน เช่น ค่าตอบแทนประจำเดือน การจ่ายโบนัสเบี้ยขยัน เบี้ยประชุม และ 2. ค่าตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่นสิทธิต่าง ๆ ไม่ว่าเป็นจำนวนวันลาที่พิเศษ รางวัลที่ไม่ใช่เงิน เป็นต้น

ณัฐกานต์ ศรีวิชัย (2558) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานกับค่าตอบแทน ผู้บริหารของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวไว้ว่าค่าตอบแทน (Compensation) หมายถึง ค่าแรง ค่าจ้าง เงินเดือน หรือผลประโยชน์อื่น ที่นายจ้าง จ่ายให้แก่ลูกจ้าง หรือพนักงานเพื่อตอบแทนการทำงาน และค่าตอบแทน แบบจูงใจ (Incentive Compensation) หมายถึง โปรแกรมการจ่ายค่าตอบแทนซึ่ง จ่ายตามความสัมพันธ์ ของปริมาณผลผลิต ซึ่งเป้าหมายนหมายของการจ่ายค่าตอบแทน แบบจูงใจ คือการปรับปรุงผล การปฏิบัติงาน ของพนักงานให้เพิ่มขึ้นโดยเชิงเปรียบเทียบประโยชน์ที่องค์กรได้รับจากการเพิ่มผลผลิตของ พนักงาน ต้องมากว่าต้นทุนแรงงานจากการจ่ายค่าตอบแทนแบบจูงใจที่เพิ่มขึ้นจากค่าตอบแทนปกติหรือพื้นฐาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยะณัฐ ถุนพุทธดม, ภัทรภร กินิพันธ์ และสัมฤทธิ์ ศิริคะเณรัตณ์ (2561) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการจัดการกำไรในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2555 – 2559 รวมระยะเวลา 5 ปี ตัวแปรตามในการศึกษานี้คือ การจัดการกำไร ตัวแปรอิสระคือ ความเติบโตของบริษัท ความสามารถในการทำกำไร ความเสี่ยงทางการเงิน กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า 1) กระแสเงินสดจาการดำเนินงานส่งผลเชิงลบ ขณะที่

ความสามารในการทำกำไร (ผลตอบแทนจากสินทรัพย์) มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการจัดการกำไร สอดคล้องกับ พรรณทิพย์ อย่างกลั่น (2561) ที่ศึกษาผลการดำเนินงานมอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการผ่านการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่ากิจการและการจัดการกำไร 2) การเติบโตของบริษัทและขนาดของบริษัท มีผลเชิงบวก สอดคล้องกับพรทิวา ขาวสอาด (2555) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการจัดการกำไร กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราการเจริญเติบโตและค่าตอบแทนผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการจัดการกำไร ในขณะที่ความเสี่ยงทางการเงินมีผลกระทบเชิงลบ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการส่งผลต่อการจัดการกำไร

Hosseini et al. (2016) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการตกแต่งผลกำไรและการตอบสนองของกำไร วัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการตกแต่งผลกำไรและการตอบสนองของกำไรในบริษัทที่จดทะเบียนใน Stock Exchange in Tehran วิธีการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงิน กลุ่มตัวอย่าง บริษัท 100 แห่งจากบริษัทที่จดทะเบียนใน Tehran Stock Exchange ในช่วงปี 2007 - 2013 แบบจำลองทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคือ Multivariate linear regression ตัวแปรตามในการศึกษานี้คือ การตอบสนองของกำไร ตัวแปรอิสระ มี 4 ตัวแปรคือ กำไรสุทธิ กำไรจากการดำเนินงาน เงินสดในมือที่ได้รับจากกิจกรรมดำเนินงาน ยอดคงค้างทั้งหมด ผลการวิจัย พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงลบเฉพาะระหว่างการจ่ายค่าตอบแทนผู้บริหารและการตอบสนองของกำไร (วัดผลจากกำไรจากการดำเนินงาน) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Darabi et al. (2012) ที่พบว่าการลดลงของประสิทธิภาพการทำงานของผู้บริหารและการตอบสนองของกำไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชาการกลุ่มตัวอย่างในการศึกษครั้งนี้คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SET100 กลุ่มตัวอย่างไม่รวมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment : MAI) กลุ่มสถาบันการเงิน และประกันภัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างปี 2560 – 2562 จำนวน 34 บริษัท ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์รวมทั้งหมด 102 ข้อมูล

เครื่องมือ

จากการทบทวนวรรณกรรม และจากผลการศึกษาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SET100 สามารถพัฒนาตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาได้ดังนี้

$$DA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 COM_{i,t} + \beta_2 CFO_{i,t} + \beta_3 ROA_{i,t} + \beta_4 GROWTH_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 BDIND_{i,t} + \beta_7 SIZE_{i,t} + e$$

โดยที่

$DA_{i,t}$ คือ รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจผู้บริหารของบริษัท i ในปีที่ t

$COM_{i,t}$ คือ ค่าตอบแทนผู้บริหารของบริษัท i ในปีที่ t

$CFO_{i,t}$ คือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานของบริษัท i ในปีที่ t

$ROA_{i,t}$ คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปีที่ t

$GROWTH_{i,t}$ คือ อัตราการเจริญเติบโตของยอดขายของบริษัท i ในปีที่ t

$LEV_{i,t}$ คือ ความเสี่ยงทางการเงินของบริษัท i ในปีที่ t

$BDIND_{i,t}$ คือ สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระของบริษัท i ในปีที่ t

$SIZE_{i,t}$ คือ ขนาดของบริษัท i ในปีที่ t

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

β_0 คือ ค่าคงที่สมการถดถอย

$\beta_1, \beta_2 \ldots, \beta_2$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย เป็นค่าคงที่ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 1 แสดงการจำแนกตัวแปร วิธีการวัดค่าและทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง

ตัวแปร		วิธีการวัดค่า	ทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง
ตัวแปรตาม			
รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร	DA	Modified Jones Model	
ตัวแปรอิสระ			
ค่าตอบแทนผู้บริหาร	COM	ค่าลอกาลิทึมของค่าตอบแทนผู้บริหารเฉลี่ยต่อคน	บวก
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน	CFO	ยอดกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานที่ปรากฏในงบกระแสเงินสดหารด้วยสินทรัพย์รวม	บวก
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม	ROA	กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีหารด้วยสินทรัพย์รวม	บวก
อัตราการเจริญเติบโตของยอดขาย	GROWTH	ยอดขายปีปัจจุบันหักด้วยยอดขายปีก่อน หารด้วยยอดขายปีก่อน	บวก
ความเสี่ยงทางการเงิน	LEV	หนี้สินรวมหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้น	บวก
สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ	BDIND	อัตราส่วนจำนวนกรรมการอิสระต่อจำนวนกรรมการทั้งหมด	ลบ
ตัวแปรควบคุม			

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร		วิธีการวัดค่า	ทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง
ขนาดของบริษัท	SIZE	ค่าลอกาลิทึมธรรมชาติของยอดสินทรัพย์รวม	บวก
ตัวแปรหุ่นของปีที่ศึกษา	$Dyear_{60}$	มีค่าเป็น 1 เมื่ออยู่ในปีนั้น ๆ	สัมพันธ์
	$Dyear_{61}$	มีค่าเป็น 1 เมื่ออยู่ในปีนั้น ๆ	

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงพรรณณา (Descriptive Analysis)

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งต่าง ๆ จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ เพื่อสรุปลักษณะเบื้องต้นของข้อมูลและตัวแปร ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Max) และค่าต่ำสุด (Min) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics)

การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระตังแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป เป็นการใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SET100 โดยพิจารณาค่าสถิติจากระดับนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญที่กำหนดคือ 0.05 หากค่าที่ได้มีน้อยกว่าระดับนัยสำคัญแสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสำพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพิจารณาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามจากค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย ถ้าหากมีค่าเป็นบวกแสดงว่ามีความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก และถ้าหากมีค่าเป็นลบแสดงว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้าม

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

แสดงการอธิบายลักษณะเบื้องต้นของตัวแปร ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด (Min) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยทำการแสดงใน ตารางที่ 2 ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร (DA) ค่าตอบแทนผู้บริหาร (COMP) กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (ROA) อัตราการเติบโตของยอดขาย (GROWTH) ความเสี่ยงทางการเงิน (LEV) สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ (BDING) และขนาดของบริษัท (SIZE)

ตารางที่ 2 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปร

ตัวแปร		ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
$DA_{i,t}$				
	Mean	-40271.892	-40536-597	-3434.269
	Min	-1862329.30	-1872329.300	-426808.560
	Max	982698.110	983698.110	463926.490
	Std. Deviation	510171.282	511315.950	120620.406
$COM_{i,t}$				
	Mean	105895.471	106195.471	126825.412
	Min	14202.0	14402.0	20068.0
	Max	366898.0	376898.0	561393.0
	Std. Deviation	69106.546	70254.718	100758.129
$CFO_{i,t}$				
	Mean	88.191	88.313	238.562
	Min	-145.49	-59.47	-166.86
	Max	238.69	204.69	5257.35
	Std. Deviation	79.301	61.142	889.669
$ROA_{i,t}$				
	Mean	9.746	9.360	8.8900
	Min	1.71	-3.35	-2.99
	Max	22.01	21.57	21.75
	Std. Deviation	4.597	4.873	5.375
$GROWTH_{i,t}$				
	Mean	.0353	.3556	.0029
	Min	-.30	-.87	-.90
	Max	.31	9.11	.75
	Std. Deviation	.146	1.567	.237
$DA_{i,t}$				
	Mean	-40271.892	-40536-597	-3434.269
	Min	-1862329.30	-1872329.300	-426808.560
	Max	982698.110	983698.110	463926.490
	Std. Deviation	510171.282	511315.950	120620.406

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร		ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
$LEV_{i,t}$				
	Mean	1.366	.3556	.0029
	Min	.20	.26	.23
	Max	3.72	5.88	5.70
	Std. Deviation	.834	1.109	1.032
$BDIND_{i,t}$				
	Mean	5.412	5.441	5.441
	Min	3.0	3.0	3.0
	Max	12.0	11.0	10.0
	Std. Deviation	2.297	2.407	1.828
$SIZE_{i,t}$				
	Mean	192686.50	207407.155	215543.002
	Minimum	7177.53	7588.62	9159.67
	Maximum	2232314.16	2355483.87	2484438.68
	Std. Deviation	392072.22	413026.522	434009.707

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistic)

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Pearson Correlation Coefficient)

จากตารางที่ 3 แสดงถึงความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร ในการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ สามารถสรุปได้ว่าข้อมูลตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกันเอง (Multicollinearity)

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Pearson Correlation Coefficient)

(N = 102)

		DA	COM	CFO	ROA	GROWTH	LEV	BDIND	SIZE
DA	Pearson Correlation		.18	-.04	-.01	-.01	.02	-.18	-.402
	Sig. (2-tailed)		.06	.64	.91	.85	.79	.06	.00
	N	10	10	10	10	10	10	10	10

ตารางที่ 3 (ต่อ) (N = 102)

		DA	COM	CFO	ROA	GROWTH	LEV	BDIND	SIZE
COM	Pearson Correlation	.18		.07	-.00	-.07	.296	.08	.12
	Sig. (2-tailed)	.06		.43	.93	.44	.00	.40	.21
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
CFO	Pearson Correlation	-.04	.07		.09	.02	-.05	.12	.11
	Sig. (2-tailed)	.64	.43		.35	.84	.55	.21	.26
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
ROA	Pearson Correlation	-.01	-.00	.09		-.211	-.466	-.02	-.07
	Sig. (2-tailed)	.91	.93	.35		.03	.00	.80	.46
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
GROWTH	Pearson Correlation	-.01	-.07	.02	-.211		.01	-.08	-.03
	Sig. (2-tailed)	.85	.44	.84	.03		.91	.40	.74
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
LEV	Pearson Correlation	.02	.296	-.05	-.466	.01		-.10	.06
	Sig. (2-tailed)	.79	.00	.55	.00	.91		.31	.50
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
BDIND	Pearson Correlation	-.18	.08	.12	-.02	-.08	-.10		.574
	Sig. (2-tailed)	.06	.40	.21	.80	.40	.31		.00
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
SIZE	**Pearson Correlation**	**-.402**	**.12**	**.11**	**-.07**	**-.03**	**.06**	**.574**	
	Sig. (2-tailed)	**.00**	**.21**	**.26**	**.46**	**.74**	**.50**	**.00**	
	N	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**

*. *Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรภายใต้รายคงค้างที่อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ก่อนที่จะนำข้อมูลมาประมวลผลจะต้องตรวจสอบเงื่อนไขเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีการวิเคราะห์ ความถดถอยแบบพหุคูณ มีเงื่อนไขการวิเคราะห์ทั้งหมด 5 ข้อ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเงื่อนไขทั้ง 5 ข้อแล้ว พบว่า ตัวแปรที่นำมาใช้ในการ วิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณในการศึกษาครั้งนี้ ผ่านเงื่อนไขเบื้องต้นในการวิเคราะห์ความถดถอย

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SET100 ระหว่างปีพ.ศ. 2560 - ปี พ.ศ. 2562 พบว่า ตัวแปร ค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) ขนาดของกิจการ (SIZE) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับรายการคงค้างภายในดุลยพินิจของผู้บริหาร (DA) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลจากการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิวา ขาวสอาด (2555) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการจัดการกำไร กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย วัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการจัดการกำไร ได้แก่ผลการดำเนินงาน อัตราการเจริญเติบโต ค่าตอบแทนผู้บริหารและความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ ผลการวิจัยพบว่า อัตราการเจริญเติบโตและค่าตอบแทนผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการจัดการกำไร และงานวิจัยของพรรณิภา มั่นฤทัย (2559) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างค่าตอบแทน ของคณะกรรมการกับผลการดำเนินงานของ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดของบริษัทอย่าง มีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นถึง หากขนาดของกิจการมีขนาดใหญ่ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของ ผู้ถือหุ้น และผลตอบแทนผู้บริหารก็จะสูงขึ้น

นอกจากนี้ การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) อัตราการเจริญเติบโตของยอดขาย (GROWTH) ความเสี่ยงทางการเงิน (LEV) ไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรภายในรายการคงค้างที่อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหาร (DA) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งจากผลการวิจัยที่ได้นี้ สามารถพิจารณาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกำไรได้ว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SET100 นั้น จะพิจารณาเกี่ยวผลตอบแทนที่จะได้รับมากกว่าปัจจัยอื่นซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการกำไร

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยในครั้งต่อไปควรจะศึกษาเปรียบเทียบ เช่น เทียบกับตลาดหลักทรัพย์ mai หรือนำตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาทำการศึกษา เช่น อัตราส่วนเงินปันผล (Dividend Payout Ration) หรือใช้อัตราส่วนวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านอื่น ๆ เพื่อให้ผลการศึกษาเป็นที่ประจักษ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้

ผู้วิจัยยังสามารถใช้แบบจำลองอื่นในการศึกษา เช่น แบบจำลองของ Korati และ Kaznik เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาครั้งนี้ และสามารถใช้สถิติขั้นสูงอื่นมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบผลลัพธ์ เช่น สมการโครงสร้าง (SEM) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญจน์ เรืองปลอด. (2555). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ณัฐกานต์ ศรีวิชัย. (2558). *ความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานกับค่าตอบแทนผู้บริหารของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (การค้นคว้าอิสระ บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). แบบรายงานและเอกสารชี้แจง ข้อมูลตลาดการเงิน. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2564, จาก https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/DataManagementSystem/ReportDocFinMarket/Pages/default.aspx

นุชจรี พิเชฐกุล. (2559). *รายงานการเงินและการวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส.

ปิยะณัฐ ถุนพุทธดม, ภัทรภร กินิพันธ์ และสัมฤทธิ์ ศิริคะเณรัตน์. (2561). ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการจัดการกำไรในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 13(3), 145-157.

พรทิวา ขาวสอาด. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการจัดการกำไร: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 29-34.

พรรณทิพย์ อย่างกลั่น. (2561). *ผลการดำเนินงานมีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการผ่านการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (ผลงานวิจัย คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม). สืบค้น 31 มีนาคม 2564, จาก http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/5906

พรรณิภา มั่นฤทัย. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างค่าตอบแทนของคณะกรรมการกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (การค้นคว้าอิสระ บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). สืบค้น 31 มีนาคม 2564, จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5702020214_2774_1894.pdf

ศิลปพร ศรีจั่นเพชร. (2551). ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัท โครงสร้างของผู้ถือหุ้น กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 4(10), 26-39.

สุคนธ์ทิพย์ เนตรกาศ. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับโอกาศการเติบโตของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ*. (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชีคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). สืบค้น 31 มีนาคม 2564, จาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:120375

Balsam S., (1998). Discretionary Accounting Choices and CEO compensation. *Contemporary Accounting Research*, 15(3), 229-252.

Belcher D. W., & Atchison T. J. (1987). *Compensation Administration*. US: Prentice-Hall.

Chtourou S. M., Bedard J., & Courteau L. (2001). *Corporate Governance and Earnings Management*. Retrieved March 31, 2021, from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=275053

Cohen D. A., & Zarowin P. (2010). Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings. *Journal of Accounting and Economics*, 50(1), 1-19.

Darabi R., Rad S. K., & Ghadiri M. (2012). The Relationship between Intellectual Capital and Earnings Quality. *Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology*, 4(20), 4192-4199.

Dechow P., & Skinner D. J. (2000). Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators. *Accounting Horizons*, 14(2). 26 pages.

DeFond M. L., & Jiambalvo J. (1994). Debt covenant violation and manipulation of accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 17(1-2), 145-176.

Eng, L. L., Fang H., Tian X., Robert Y. T., & Zhang H. (2019). Financial crisis and real earnings management in family firms: A comparison between China and the United States. *Journal of International Financial Market, Institutions and Money*, 59, 184-201.

Haely P. M., & Wahlen J. M. (1999). A review of the Earnings Management Literature and its Implications for Standards Setting. *Accounting Horizons*, 13, 365-383.

Hosseini M., Chalestori K. N., Hi R. S., & Ebrahimi E. (2016). A Study on the Relationship between Earnings Management Incentives and Earnings Response Coefficient. *Procedia Economics and Finance*, 36, 232-243.

Klein A. (2002). Audit Committee, Board of Director Characteristics, and Earnings Management. *Journal of Accounting and Economics*, 33(3), 375-400.

Meek, Gray, K., Rao, R. P., Skousen & Christopher J. (2007). Evidence on factors affecting the relationship between CEO stock option compensation and earnings management. *Review of Accounting and Finance*, 6(3), 304-323.

Nelson M., Elliott J. A., & Tarpley R. L. (2002). Evidence from Auditors about Managers' and Auditors' Earnings Management Decisions. *The Accounting Review*, 77, 175-202.

Richardson S. A., Sloan R. G., Soliman M. T. & Tuna A. I. (2004). Accrual Reliability, Earnings Persistence and Stock Prices. *Journal of Accounting & Economics*, 39(3), 65 pages.

Selahudin, N. F., Zakaria, N. B. & Sanusi M. Z. (2014). Remodeling the Earnings Management with the Appearance of Leverage, Financial Distress and Free Cash Flow: Malaysia and Thailand Evidences. *Journal of Applied Sciences*, 14(21), 2644-2661.

Ujah, N. U., & Brusa J. (2014). Earnings Management, Financial Leverage, and Cash Flow Volatility: An Analysis by Industry. *Journal of Business and Economics*, 5(3), 338-348.

Xie B., Davidson W., & DaDalt P. J. (2003). Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee. *Journal of Corporate Finance*, 9(3), 295-316.